

Біографіка та біобібліографія – знаннявий ресурс інтелектуального і духовного розвитку українського суспільства

7 жовтня 2021 р. в рамках Міжнародної наукової конференції «Бібліотека. Наука. Комунікація. Від управління ресурсами – до управління знаннями» Інститут біографічних досліджень в онлайн-режимі провів засідання тематичної секції «Біографіка та біобібліографія – знаннявий ресурс інтелектуального і духовного розвитку українського суспільства». Було заслухано і обговорено 17 доповідей та повідомлень науковців академічних інститутів, закладів вищої освіти та бібліотек України. Значну увагу учасники зібрання приділили висвітленню завдань та перспектив розвитку вітчизняної біографіки, розбудові електронних ресурсів біографічної інформації, поширенню біографічних знань, розкриттю місця і ролі у цій справі бібліотек усіх рівнів.

У вступному слові та доповіді «Вітчизняна біографіка у роки незалежності України: здобутий досвід та невирішені проблеми» директор Інституту біографічних досліджень, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор **В. І. Попик** проаналізував розвиток біографіки за 30 років незалежності України, акцентував увагу на важливості досягнення відповідності дослідницьких завдань, які нині ставлять перед собою вчені, вимогам та викликам часу, інтересам зацікавленого читачького загалу.

Низка виступів науковців Інституту біографічних досліджень була присвячена новим явищам та спрямуванням у сучасній вітчизняній біографіці, проблемам освоєння і використання в Україні здобутків європейської та світової гуманітаристики. Провідна наукова співробітниця ІБД НБУВ, докторка історичних наук, професорка **Л. І. Буряк** у доповіді «Візуальний поворот у соціогуманітаристиці та перспективи українських біографічних студій» розкрила місце і значення візуалізації у поширенні історико-біографічних знань, у формуванні інтересу читачів до біографіки, розвитку комунікацій з читачами. Завершуючи виступ, вчена висловила сподівання щодо появи нових альтернативних моделей біографічних реконструкцій в українському дослідницькому просторі, побудованих на концепціях візуальності.

Сучасні теоретичні, методичні підходи до використання у біографічних дослідженнях епістолярної спадщини діячів минулого знайшли відображення у доповіді провідної наукової співробітниці ІБД НБУВ, докторки філологічних наук **Г. А. Александрової** «Леся Українка та Іван Стещенко: епістолярій як біографічне джерело». Зокрема, вона проаналізувала епістолярну спадщину Лесі Українки у контексті її стосунків, співпраці в царині літератури й політики з Іваном Стещенко – письменником, літературознавцем, критиком, перекладачем, педагогом, громадським і політичним діячем, театрознавцем, Генеральним секретарем (т. міністр) освіти уряду УНР.

У повідомленні головного наукового співробітника Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка **О. Є. Бондаревої** «Як сучасна українська драматургія трансформує канон» увага була зацентрована на новаціях у драматургічному масиві сучасної української літератури, присвяченому біографічно реальним постатям історії та культури. Зокрема, авторка охарактеризувала внесок сучасних українських драматургів у розвиток біографіки як потужний імпакт-фактор для формування сучасної національної та культурної ідентичності.

Деякі учасники конференції зосередились на розкритті персонального внеску творчих особистостей минулого і сучасності у розвиток окремих напрямів вітчизняної науки, культури, літератури і мистецтва. Так, заступник директора з наукової роботи Інституту

української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України, доктор історичних наук **О. О. Маврін** у доповіді «Археографія Івана Бутича: трансформація архівного документа» ґрунтовно розкрив методологічні підходи відомого українського джерелознавця, археографа Івана Бутича (1919–2007) до проблем вітчизняної єдиційної археографії. Доповідач наголосив на їх співзвучності сучасним вимогам щодо повного і всебічного, протилежного усякій вибіркості та тенденційності, розкриття історичного минулого України в публікаціях документів.

Старша наукова співробітниця ІБД НБУВ, кандидатка історичних наук **Н. П. Марченко** у доповіді «Біографічні наративи про дитячих письменників в Україні (1991–2021)» окреслила проблему актуалізації біографіки дитячих письменників у роки незалежності України, творчості яких у попередні десятиліття майже не приділялася увага з боку професійних критиків, літературознавців, біографів.

Питання класифікації різних історичних джерел, необхідних для створення колективної біографії, порушив у своєму повідомленні старший науковий співробітник ІБД НБУВ, доктор історичних наук **В. В. Томазов**. Акцентувавши увагу на утвердженні просопографії в структурі сучасної соціогуманітаристики, зокрема на її можливостях щодо створення колективного портрета чи біографії, доповідач запропонував класичний для джерелознавства поділ просопографічних джерел.

Нова для української біографіки проблема впливу професійного досвіду та діяльності вченого на його художню творчість – на прикладі романістики відомої вченої Марини Гримич – знайшла своє висвітлення у доповіді «Твір та його автор: фата-моргана власних наукових знань в художньому тексті» старшої наукової співробітниці ІБД НБУВ, кандидатки філологічних наук, доцентки **О. В. Плющик**.

Окремий тематичний блок у програмі роботи секції сформувався з питань, присвячених завданням формування ресурсів біографічної та біобібліографічної інформації, підготовки каталогів видань, довідкової літератури, рекомендаційної бібліографії.

Доповідь завідувачки відділу теорії та методики біобібліографії ІБД НБУВ, кандидатки історичних наук **Н. І. Любовець** «Інформаційно-видавничий проєкт «Українські мемуари: анотований каталог книг»: науково-методичні засади» сприяла окресленню кола дискусійних проблем щодо шляхів і методів, практичних засад формування реєстру українського мемуарію – надзвичайно цінної частини вітчизняної історико-культурної спадщини.

Завідувач відділу формування ресурсів біобібліографічної інформації ІБД НБУВ, кандидат історичних наук **О. М. Яценко** у доповіді, підготовленій спільно з колегами відділу (**Н. П. Філіпповою**, науковою співробітницею, кандидаткою наук із соціальних комунікацій, **Ю. В. Вернік**, науковою співробітницею, **Н. В. Комарянською**, молодшою науковою співробітницею), «Науково-бібліографічна серія «Джерела української біографістики»: особливості підготовки п'ятого випуску» виніс на обговорення учасників конференції нові, вдосконалені, методичні підходи до відбору і структурування бібліографії історико-біографічних видань, що застосовувалися при формуванні довідника, присвяченого публікаціям наукових праць та довідкової літератури 2010–2013 рр.

Завідувачка інформаційно-бібліографічного відділу Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія» **Н. Г. Павлів** підготувала повідомлення «Актуальність біобібліографічних показників у вік інформаційних технологій», присвячене важливості перевіреній та структурованій інформації наукових досягнень учених у проблематиці, пов'язаній зі збереженням біобібліографічних показників у добу ІТ-технологій. На прикладі серії біобібліографічних показників про науковців НаУКМА вона розкрила актуальність та перспективи розвитку біо- і бібліографічних досліджень.

Із доповіддю «Персональні бібліографічні посібники Національної бібліотеки України для дітей» виступила завідувачка науково-бібліографічного відділу Національної бібліотеки України для дітей **Н. О. Гажаман**. Дослідниця презентувала можливості бібліографічної продукції, яка постійно поповнюється новими матеріалами, проєктами та ідеями стосовно залучення читачів-дітей до систематичного читання.

Аспірантка Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського **О. Ю. Антонюк** у доповіді «Електронні персональні бази даних наукової бібліотеки» розкрила досвід, набутий обласними науковими універсальними бібліотеками у справі формування електронних персональних баз даних у розрізі краєзнавства, локальної історії, проаналізувала доступні онлайн-користувачам електронні персональні бази даних Вінницької обласної універсальної наукової бібліотеки ім. К. А. Тімірязєва.

Спираючись на сучасні наукові публікації, що репрезентують різні авторські концепти дослідників з Австралії, Австрії, Англії, Венесуели, Канади, Китаю, Німеччини, Нової Зеландії, Франції, Таїланду, Чилі та інших, старша наукова співробітниця ІБД НБУВ, кандидатка історичних наук **О. В. Бугасва** у повідомленні «Біографічна проблематика публікацій закордонної наукової періодики: сучасні ракурси відтворення особистості музиканта» здійснила спробу відтворити новітні світові тенденції, методики і практики моделювання персональних / колективних біографій музикантів у множинності їх форматів у контексті суспільного явища (добі, етносу, соціальної групи, суб'єкта культури).

Проблемі розширення джерельної бази біографічних досліджень було присвячено повідомлення старшої наукової співробітниці ІБД НБУВ, кандидатки історичних наук **В. В. Патик** «Актуалізація біографічної проблематики у дисертаціях з історичної тематики», яка на прикладі дисертаційного фонду НБУВ зі спеціальності 07.00.06 – історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни за 2010–2020 рр. проаналізувала стан, досягнення та перспективи біографічної складової наукових досліджень, зацентрувавши увагу на працях, котрі у назві мають зазначення прізвища окремої особи або роду.

Молодша наукова співробітниця ІБД НБУВ **Т. В. Котлярова** підготувала повідомлення «Біографіка академічного журналу: «Слово і Час» в роки незалежності України» щодо розвитку досліджень у площині вітчизняної біографіки. Стисло подавши історію журналу за останні 30 років і наголосивши на літературознавчій та людинознавчій складовій публікацій «СіЧі», авторка засвідчила вагомий внесок часопису в сучасну українську гуманітаристику.

Молодша наукова співробітниця відділу механіки еластомерних конструкцій гірничих машин Інституту геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова НАН України **Н. В. Осіння** у своєму виступі «Учені-геологи та гірники Катеринославського гірничого інституту (інформаційно-бібліографічний ресурс)» проаналізувала наукову спадщину учених-геологів і гірників Катеринославського гірничого інституту, розкрила їх внесок у створення бібліографічного ресурсу.

Під час роботи секції часто виникали творчі дискусії з широкого кола проблем, порушених у доповідях. Учасники зібрання були однастайними щодо необхідності організації окремих спеціальних тематичних обговорень та фахових семінарів із залученням провідних вчених, спеціалістів з питань розвитку сучасної біографіки, формування ресурсів біографічної та біобібліографічної інформації.

Оксана Плющик,
старша наукова співробітниця
Інституту біографічних досліджень НБУВ,
кандидатка філологічних наук, доцентка